



Araştırma Makalesi (Research Article)

**ŞEF ADAYLARININ MESLEKTEKİ İLK YILLARINA İLİŞKİN TUTUMLARINDA, ÖZ YETERLİLİK ve BENLİK SAYGISININ ROLÜ (THE ROLE OF SELF-EFFICIENCY AND SELF-RESPECT IN THE ATTITUDES OF CHIEF CANDIDATES TO THE FIRST YEARS IN THE PROFESSION)**

Emre AYKAÇ<sup>1\*</sup> (orcid.org/ 0000-0003-1700-0122)

Özden ÖZDEMİR<sup>2</sup> (orcid.org/ 0000-0003-4938-4597)

Mehmet SAÇIKARALI<sup>3</sup> (orcid.org/ 0000-0001-8203-7760)

<sup>1</sup>İskenderun Teknik Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Hatay, Türkiye

<sup>2</sup>Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Adıyaman, Türkiye

<sup>3</sup>Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Adıyaman, Türkiye

**Özet**

Bu araştırma, erken yetişkinlik dönemindeki ön lisans ve lisans öğrencilerinin mesleki tutum, öz yeterlilik algıları ve benlik saygısı ile olan ilişkisini araştırmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, çalışmada şef adaylarının meslekteki ilk yıllarına ilişkin tutumlarında öz yeterlilik ve benlik saygısının rolü varsayımından hareketle söz konusu analizlerle sonuçların ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırma evreni olarak, Türkiye’de öğrenim gören gastronomi ve mutfak sanatları ile açılış öğrencileri belirlenmiştir. Örneklem olarak ise seçilmiş ve olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda 15 farklı üniversiteden veri toplanmıştır. Veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmış ve 408 öğrencinden alınan veriler değerlendirmeye alınmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda öğrencilerin meslekteki ilk yıllarına ilişkin tutumları ile öz yeterlilik arasında orta düzeyde ve benlik saygısı değişkeni arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanı sıra öğrencilerin öz yeterlilik ve benlik saygısı arasında da orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer yandan regresyon analizi ile elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin hem öz yeterlilik hem benlik saygısının, meslekteki ilk yıllara ilişkin tutumlarında önemli bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Ulusal ve uluslararası literatür ile örneklem paydaşları açısından bu araştırma çerçevesinde ortaya çıkan araştırma sonuçlarının önemli bir durum olduğu düşünülmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Mesleki Tutum, Öz Yeterlilik, Benlik Saygısı, Açılış, Gastronomi

**Abstract**

The purpose of this study was to examine the relationship between occupational attitudes, self-efficacy perceptions, and self-esteem among students in early adulthood. In this regard, this study aims to reveal the results with the analysis in question, based on the assumption of the role of self-efficacy and self-esteem in the attitudes of the chief candidates toward their first years in the profession. The students of gastronomy and culinary arts and culinary arts studying in Turkey were determined as the research universe. The random sampling method was chosen as the sample, which is one of the non-probabilistic sampling methods. In accordance with the aim of the study, data were collected from 15 different universities. A questionnaire was used as the data collection method, and the data obtained from 408 students were analysed. The analysis of the collected data revealed a moderate positive correlation between students' attitudes toward their first year in the profession and self-efficacy, and a slight positive and significant correlation was found between the self-esteem variable. In addition, a moderate positive and significant correlation was found between students' self-efficacy and self-esteem. On the other hand, based on the results of the regression analysis, it was found that both students' self-efficacy and self-esteem have a significant impact on their attitudes toward the early career years. In view of the national and international literature and the stakeholders of the sample, the results of the research that emerged in this study are considered an important situation.

**Anahtar Kelimeler:** Professional Attitude, Self-Efficacy, Self-Esteem, Cookery, Gastronomy

**Giriş**

Alanyazın incelemesinde yiyecek içecek sektöründeki uzun ve zorlu bir yolculuk olan kalitenin oluşmasının, eğitim ile mümkün olacağı görüşü hakimdir (Görkem ve Sevim, 2011; Çatı ve Bilgin, 2013; Kurnaz, Kurnaz

\* Sorumlu yazar: [emreaykac1@hotmail.com](mailto:emreaykac1@hotmail.com)

DOI: 10.33083/joghat.2023.302

ve Kılıç, 2014; Köşker ve Unur, 2017; Akdağ, Soylu ve Demir, 2017, Artuğer, 2021). Bu bakımdan kişilerin sektöre ve mesleğine yönelik tutumunun oluşumunda etkili faktörlerin başında eğitim ve öğretimin olduğu söylenebilir.

Eğitim ve öğretim kurumlarının doluluk oranı ve ilgili alanın tercih edilmesinin yüksek olması elbette önemlidir. Nitekim Gastronomi Eğitimi Arama Konferansı Sonuç Raporu (2015: 15-17) gastronomi eğitimi ve mezunların durumlarına ilişkin önemli düzeyde sorunları ortaya koymuştur. Öyle ki raporda, meslekle ilgili yeterliliklerin belirlenememesi, staj yapan öğrencilerin işletmeler tarafından staj dönemlerinde ucuz iş gücü olarak algılanmaları, mezun kişilerin yüksek ücretlerle ve yüksek pozisyonlarda çalışma isteği, yiyecek içecek sektöründe çalışacak personelin eğitimine gerekli önemin verilmemesi, alaylı aşçıların, gastronomi bölümü mezunlarını bilgi ve tecrübe açısından yetersiz olarak nitelendirmesi gibi konulara vurgu yapılmaktadır. Söz konusu hususlar bu alanda eğitim gören öğrencilerin kariyer planlamalarına etki edebilmekte ve öğrencilerin farklı alanlara yönelim göstermelerine neden olabilmektedir (Üst Can ve Solmaz, 2021: 811).

Ortaya konan bu gibi sorunlara temelde çözüm odaklı yaklaşımın gerekliliği öngörülmektedir. Bu yaklaşımla ilgili olarak mevcut çevresel şartlar altında kişilerin öz yeterlilik ve benlik saygılarına dair bilinç düzeyinin etkisinin olduğu düşünülebilir. Sektörde karşılaşılan sorunların, kişilerin mesleki beklentilerinin ötesinde, tam anlamıyla kişilerin mevcut öz yeterlilik ve benlik saygısı, raporda ortaya konan sorunların kaynaklarından biri olarak değerlendirilebilir.

Öz yeterlilik temelde Sosyal Biliş Kuramının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Öte yandan Öz Yeterlilik Kuramı (Bandura, 1997), davranış ile içsel faktörler (bilişsel, duyuşsal ve biyolojik) ve dışsal çevre arasında karşılıklı bir etkileşimin olduğunu belirtmektedir. Bir başka deyişle, içsel faktörler ile çevre birlikte davranışları etkilerken, çevre de karşılıklı olarak davranışlar ve içsel faktörlerden etkilenir. Yine benzer şekilde içsel faktörler de davranışlar ve çevreden etkilenir (Dellinger, Bobbett, Olivier ve Ellett, 2008). Bu nedenle bireyler sahip oldukları çevrelerinin ve sosyal sistemlerin hem ürünleri konumundadırlar hem de üreticileri konumundadırlar (Pajares, 2002). Öz yeterlilik de beklenen görevlerin başarılmasına etki etmesi bakımından bu karşılıklı neden-sonuç ilişkisinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Dellinger, Bobbett, Olivier ve Ellett, 2008). Aynı şekilde literatür incelediğinde tüm bu etkileşim içinde oluşan değişkenler ve neden sonuç ilişkisinin de benlik saygısının bir bağımlı değişken olduğunu göstermektedir.

### **Mesleki Tutum**

Latince menşei olan tutum faaliyete hazır olmak anlamındadır ve bilimsel manada 19. yüzyılda incelenmeye başlanmıştır (Arkonaç, 2001). Tutum, psikolojik formda herhangi bir fikre haiz olan bireyin bir vaka veya objeye karşı ortaya koyacağı tepkiyi belirleyen devamlılığı olan bir niteliktir (Arabacı, 2021: 58).

Tutumun iki temel özelliği vardır: Uzun süre devam etmesi ve duygu, düşünce ile durum şeklinde de ortaya çıkabilmesidir. Tutum bireyin sonradan sosyalleşerek öğrendiği unsurlar olarak ifade edilir, ebeveynlerden aktarılmaz. Devamlılığı vardır, birdenbire ortaya çıkmaz ve birdenbire yok olmazlar. Birey ile obje arasında bir irtibat oluşur. Reaksiyon olarak değil de reaksiyonu gösterme doğrulunu olarak ele almak gerekir (Cüceloğlu, 1991).

Meslek ise insan yaşamını sürdürebilmek için icra ettiği, cemiyete yarar sağlayacak eserleri veya işi ortaya koyan, yönerge alınarak yapılan düzenli talimat ve beceriye bağlı olan kurallarının cemiyet tarafından oluşturulduğu etkinliklerin bütünü biçiminde düşünülebilir (Kuzgun, 2006).

Bu veriler doğrultusunda mesleğe yönelik tutum, “mesleği icra edenlerin o mesleğe yönelik duygusal yönelimi” biçiminde tanımlanabilir. Meslek gruplarının, mesleğinin fonksiyonları ve mesleğinin cemiyet içindeki konumuna ilişkin duygu ve düşünceleri, meslek gruplarının mesleki tutumlarını oluşturur. Kişinin mesleğine yönelik oluşturduğu tutum, kişinin meslekle ilgili algısını belirler. Mutfakta çalışan bireylerin de mesleklerine yönelik belirgin bir biçimde ve belirgin bir istikamette reaksiyon göstermeye hazır olmaları mesleki tutumlarının bir sembolüdür (Aykaç, 2021: 13).

Bu bilgiler ışığında aynı mesleği icra eden bireyler; duygusal, düşünsel ve psikolojik üstlenmelerde bulunarak müşterek tavırlar ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu tavırlar mesleki tutumu tahavvül etmektedir. Mesleğe atfedilen değer, kanaatler tutumunun biçimlenmesinde ve başkalaşmasında nispeten önemli bir konuma sahiptir. Müşterek tavırların varlığı kişilerin tutum seviyelerinin aynı olduğunu sergilememekte, tutumdaki müşterek durakları da göstermektedir (Zencir ve Eşer, 2016; Gol, 2018).

Mesleğin alıştırma, öğrenme seneleri, meslek yürütmenin ilk senelerinde mesleğe dönük müspet tutuma haiz olmak, ehil konumda pek çok faktörü de müspet yönde cezbetmektedir. Mesleki tutum birçok sebepten dolayı

menfi yönde etkilenebileceğinden eğitim ile müspet yol geliştirebilmektedir. Verilen hizmet niteliği ve mesleki ehil konumu, mesleğe dönük tutum ve meslek grubundaki bireyin ehil kimliği ile ilintilidir. Bu bilgiler doğrultusunda mesleki tutum yalnızca kişisel verim üzerinde değil mesleki imgeyi de etkileyen mühim bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır (Tarhan ve ark., 2016; Zencir ve Eşer, 2016). Mevcut durum aşçılık mesleği açısından ele alınacak olduğunda, aşçıların mesleklerine dönük geliştirdikleri müspet tutumların aşçılık mesleğiyle ilgili tavırlarını müspet yönde şekillendireceği düşünülebilir.

Günümüz coğrafyasında aşçılık mesleğiyle alakalı yanlış değerlendirmeler söz konusudur. Birçok söz ve kalıplanmış düşünceler aşçılık mesleğini basit bir meslek konseptine aldığı da görülmüştür. Aslında aşçılık mesleği yetenek gerektiren bir meslektir. Ayrıca meslek ile ilgili değişim ve gelişimi takip etmek gibi çabalar söz konusudur. Farklı mesleki becerilere haiz olan kişilerin aşçılık sektöründe görevlendirilmesi, kısa süreli kurslarla aşçı olmaları gibi durumlar aşçılık sektörünü hafife almış, basit bir meslek algısını oluşturmuştur. Bununla beraber aşçılık sektöründe görevlerini icra edemeyen aşçıların üzerinde yeteri kadar yaptırımın olmaması da aşçılık mesleğine dönük düşünceleri menfi yönde etkilemiştir. Nitekim şu an gastrodiplomasiden, eğitim kurumlarına ve medya kaynaklarına kadar parlayan bir yıldız haline gelmiştir. Bir önerme ile “kalpleri ve zihinleri kazanmanın en kolay yolu mideden geçer” sözü ön plana çıkmaya başlamıştır.

### **Öz Yeterlilik**

Öz yeterlilik kişilerin herhangi bir vaziyette lüzumlu davranışları yapabilmelerine dair kendi yetenekleri hakkındaki fikirleri ve kararları olarak tanımlanmıştır (Bandura, 1982). Öz yeterliliğe haiz olan kişiler daha müspettir, sosyaldır, dışa dönüktür, akademik olgunluk göstermektedirler (Bouffard Bouchard, Parent ve Larivee, 1991; Ryan ve Deci, 2000; Zimmerman, 2000).

Öz yeterlilik görüşü genel anlamda “kişinin bir eylemi yerine getirme becerisi yönünde kendisini ne kadar yeterli gördüğü” veya “bu işlevde kendisinin muvaffakiyet becerisine dair anlayışı” olarak tarif edilmektedir. Bu tarif kişi tarafından genellikle bariz şartlar altında “ne uygulayabilirim” sorusuna verilen yanıt ile alakalı kişinin içten gelen kanısı olarak da anlaşılabilir. Yapılacak görev içeriğiyle alakalı bütünsel bir biçimde öz değerlendirme isteyen bu anlayış bireyin görevini icra etmesinde ne kadar mezun olduğunu anlamasıdır. Bu konuda kişiden umulan ise kendisinden veya içinde bulunduğu çevrenin beklentilerine yanıt verebilmesi anlamında pek çok sebebi mütalaa etmesidir. Hülasa kişinin cevap vermesi istenen, umulana ait becerilerdir; veri, yeterlilik, tecrübe, şahsiyet özellikleri, güdü ve tutum gibi özelliklerdir. Kişinin bir ödeve veya işe yönelik motivasyon seviyesi, kişinin bu husustaki becerilerinin ne kadar etkili olduğu kanısına dayanır. Bu doğrultuda öz yeterlilik mefhumuna götüren hal ise kişinin bir eylemi muvaffak bir biçimde yerine getirebilme ve umulanlara cevap verebilme ile alakalı becerilerin de kişinin kendisinde olduğu kanısıdır. (Yıldırım, 2011: 10).

Öz yeterlilik kuramı, sosyal bilişsel kuram’dan daha bütünsel bir doktrinci boyutta yorumlanır ve öz yeterlilik tavırların, şuur ve his gibi kişisel özellikler ile çevresel şartlar altındaki dizgelerin sonucu olarak tarif edilir. Bu düşünceden yola çıkarak öz yeterlilik kişinin tavırlarını ve etkisi altında olduğu çevreyi dizgelemekle kalmaz ayrıca kişinin fiillerinden ve çevresinden de etkilenir (Akgündüz, 2012: 40).

### **Benlik Saygısı**

Benlik, yalnızca psikolojide değil aynı zamanda sosyolojide ve diğer sosyal-davranışsal bilimlerde de geniş bir biçimde çalışılan bir nosyondur. Benlik ve benlik ile alakalı mefhumlar üzerinde yazılan pek çok makale ve kitap mevcuttur. Sosyal psikolojide benlik araştırmaları; benlik saygısı, benliği yükseltme, benliği arz etme, benlik denetimi, benliği onaylama, benliği icap etme, benliği yargılama, yorumlama ve daha binlerce benlik ile alakalı mefhumu içermektedir. Benlik nosyonu ilk olarak batılı araştırmacılar tarafından araştırılmaya başlandığı için benlik mefhumunun tarifi, özellikleri, önemi, bireyci toplumların benlik faktörlerinden esinlenerek meydana gelmiştir. Fakat unutulmaması gereken husus da benlik mefhumunun çoğu zaman yaşanılan bölgeye göre farklılık göstermesidir. Bu doğrultuda “Sosyal Psikoloji ve Kültür” adına yapılmış araştırmalar üzerinde düşünmek lazımdır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014: 247).

Benlik en geniş tanımıyla, kişinin kendisiyle alakalı olduğu simge ve simgelemeler topluluğudur. Daha anlaşılır bir biçimde söylenecek olursa benlik, kişilerin kendileriyle ilgili kanıların, yargıların, anlaşılma ve fikirlerin bütününden oluşmasıdır. Benlik, kişilerin bilişsel olduğu kadar davranışsal olarak da kendilerini nasıl simgelediklerini ve tarif ettiklerini içerir. Kişilerin kim olduklarıyla alakalı muayyen bilgiler, kanılar ve tariflemeler bütünü ise benlik mefhumunu ortaya çıkarır. Benlik nosyonu, kişilerin kendileriyle ve kim olduklarıyla alakalı total ve dengeli bir öz-bilgiye ve düşünceye haiz olduğu olasılığına varır. Fakat benlik

mefhumu, birbiriyle dengeli bütün değerlendirme ve kanılardan oluşmadığı gibi gittikçe de başkalaşmaktadır (Kuşlvan, 2020: 47).

Benlik saygısı, kişinin öz değeri ile alakalı kişisel değerlendirmesi biçiminde tanımlanabilir. Başka bir deyişle yüksek benlik saygısı, bireyin öznel düşüncelerinin genel manada olumlu olması; düşük benlik saygısı ise menfi olması manasını taşımaktadır (Tetik, Ataç ve Köse, 2019: 18).

Modern sosyal bilimler üzerinde çokça araştırma yapılan nosyonlardan biri olarak kabul edilen (Bleidorn vd., 2016) benlik saygısı ile kişinin psikolojik olarak kendini iyi hissetmesi arasında olumlu yönde bir bağıntı vardır (Pierce vd., 2015). Benlik mefhumunun mühim bir parçası olarak kabul edilen benlik saygısının kişinin çalışma hayatındaki muvaffakiyeti üzerinde de mühim etkileri mevcuttur. İncelemeler, yüksek benlik saygısının çalışma yaşamında görülen zorluklarla mücadele etmede kişilere yarar sağladığını göstermiştir (Van Vianen vd., 2012; Duffy, 2010). Benlik saygısı ve akademik başarı ile ilgili yapılan incelemelerin birçoğunda benlik saygısının akademik başarıdaki artma veya azalmaya göre biçimlendiği fikrinden yola çıkmakta (Baumeister vd., 2003; Martin vd., 2005); yapılan başka araştırmalar ise benlik saygısının akademik başarıya müspet yönde tesir ettiği yönünde neticelere varmaktadır (Lane ve Lane, 2001; Lane vd., 2004).

Araştırmanın çıkış noktası ve ilgili literatüre dayanarak oluşturulan araştırma hipotezleri ise “H<sub>1</sub>: Şef adaylarının öz yeterliliğinin mesleğe yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır, H<sub>2</sub>: Şef adaylarının benlik saygısının mesleğe yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır” olarak ifade edilmiştir.

## **Yöntem**

Bu araştırmanın temel amacı meslekteki ilk yıllara ilişkin tutumda, öz yeterlilik ve benlik saygısının oynadığı rolün analiz edilmesidir. Bu amaçla uygulamaya yönelik bir nitelik taşıyan araştırmanın evreni, Türkiye’de bulunan, yükseköğrenim kurumlarında öğrenime devam eden, aşçılık ve gastronomi öğrencilerinden oluşmaktadır. Belirlenen evrenin içinden kolayda örneklem yöntemi ile örneklem toplama yoluna gidilmiştir. Evreni meydana getiren öğrencilerin sayısı 10.000’nin üzerinde olduğundan, Özdamar’ın (2001: 257) sınırsız evrenler (N>10.000) ve nicel araştırmalar için önerdiği ( $n = \sigma^2 Z_{\alpha/2} / H_2$ ) formülden faydalanılmıştır. Parametreler, formülde yerlerine yerleştirildiğinde minimum örneklem hacmi 384 olarak ortaya çıkmaktadır. 2022 Haziran-Temmuz arasındaki zaman diliminde uygulamalı araştırma yapmak için onay veren katılımcılardan yüz yüze ve online olarak anket tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Bu doğrultuda, 408 adet anket değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada kullanılan anket için İskenderun Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği kurulundan 28/04/2022 tarihli, 57601 sayılı yazı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmada anketin birinci bölümü olarak kullanılan kısımda araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemek üzere oluşturulmuş olan sorular (cinsiyet, medeni durum, eğitim durumunuz/en son alınan diploma, öğrenim görülen yükseköğrenim düzeyi, yaşamanızın çoğunun geçtiği yer, nerede kalıyorsunuz, bölümünüz, babanızın mesleği, babanızın eğitim durumu, annenizin mesleği, annenizin eğitim durumu, annenizin mesleği, annenizin eğitim durumu, ailenizin aylık geliri ve sizin aylık geliriniz) yer almıştır. Anketin diğer kısmı olan ikinci bölümünde ise katılımcıların mesleki tutum düzeylerinin belirlenmesi için Kurnaz, Akyurt Kurnaz ve Kılıç (2014) tarafından geliştirilen ve Aykaç (2021) tarafından yeniden güvenilirlik ve geçerliliği yapılmış orijinalinden farklı olarak 4 madde çıkarılıp, 21 madde 2 alt boyutta ölçülen ölçeğe yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilen ve benlik saygısını ölçmek amacıyla kullanılan, Rosenberg benlik saygısı ölçeği kullanılmıştır. Çuhadaroğlu, ölçekle ilgili Türkiye’deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını ise 1986 yılında yapmıştır. Altmış üç madde ve 12 alt ölçekten oluşan ölçeğin, sadece benlik saygısını ölçen 10 maddelik birinci alt ölçeği kullanılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise araştırmaya katılanların öz yeterlilik düzeyini belirleyebilmek için Jerusalem ve Schwarzer’in (1979) geliştirdiği, Yeşilay’ın (1996) Türkçeye çevirdiği; 10 madde ve tek boyuttan oluşan aynı zamanda geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının da yapıldığı, beşli likert olarak hazırlanmış ölçeklere yer verilmiştir.

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Hatalı kodlama olasılığına karşılık tüm verilerin frekans dağılımları incelenmiştir. Araştırmanın amacıyla ilgili olarak verilerin analizlerine başlamadan önce tüm parametrik testler için ön koşul olan normallik dağılımları test edilmiştir. Toplanan verilerin normal dağılım şartını karşılayıp karşılamadığını test etmek amacıyla üç değişkene ait ölçeğin ve alt boyutlarının çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarına bakılmıştır. Değişkenler ve alt boyutlarıyla ilgili çarpıklık ve basıklık katsayılarına Tablo 1’de yer verilmiştir.

**Tablo 10. Mesleğe Yönelik Tutum, Öz Yeterlilik ve Benlik Saygısına İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları**

	Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik	Standart Hata	İstatistik	Standart Hata
Mesleki Uygunluk	0,630	0,121	-0,114	0,241
Mesleki Karakteristik	-0,398	0,121	0,346	0,241
<b>Mesleğe Yönelik Tutum</b>	0,342	0,121	-0,236	0,241
<b>Öz Yeterlilik</b>	0,305	0,121	0,038	0,241
<b>Benlik Saygısı</b>	-0,342	0,121	0,851	0,241

Literatürde çarpıklık ve basıklık (skewness&kurtosis) değerlerinin  $\pm 2$  değerleri arasındadır ve böyle durumlarda dağılımın normal gerçekleştiği kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2010). Bu kapsamda Tablo 1’ de görüldüğü üzere analiz sonuçları  $\pm 1$  değer aralığında çarpıklık ve basıklık değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar veri dağılımının normallik varsayımını sağladığını göstermiştir.

Araştırmanın geçerliliğini ölçmek amacıyla keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Keşfedici faktör analizi ve yapı geçerliliğine ilişkin varimax rotasyonu ile temel bileşenler (principal components) yöntemi kullanılmış ve faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinin uygulanabilirliğini Bartlett testiyle, örneklem hacminin yeterliliğini ise Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeriyle kontrol edilmiştir. Faktör yapısı belirlenmiştir. Ayrıca, ölçeklerin iç tutarlılığına dönük güvenilirliğini ölçmek içinse Cronbach’s Alpha değerleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar çalışmanın bulgular bölümünde değerlendirilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği ve örneklemin yeterli büyüklükte olduğu dolayısıyla verilerin parametrik testler için uygun olduğu da söylenebilir. Bu doğrultuda çalışmada mesleki tutum, öz yeterlilik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Öz yeterlilik ve benlik saygısının mesleki tutum üzerindeki açıklayıcı etkisinin ortaya konması amacıyla çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Böylelikle elde edile veriler, bulgular kısmında tablolaştırılarak yorumlanması yapılmıştır.

## Bulgular

Çalışmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen ve araştırmanın örneklemini içerisinde yer alan 408 mutfak çalışanının demografik özellikleriyle ilgili betimleyici istatistikler (frekans, yüzde dağılımları) yapılmış ve yorumlanmıştır. Bu bağlamda elde edilen veriler doğrultusunda araştırmaya katılanların cinsiyet farklılıklarına göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların %57,6’sunun (f=235) erkek olduğu, %42,4’inin (f=173) ise kadın olduğu görülmektedir. Yaş özelliklerine göre ayrılan katılımcıların dağılımına bakıldığında ise katılımcıların %17,2’sinin (f=70) 18-19 yaş aralığında, %53,4’sinin (f=218) 20-21 yaş aralığında, %15,2’inin (f=62) 22-23 yaş aralığında, %2,7’inin (f=11) 24-25 yaş aralığında ve %11,5’sinin ise (f=47) 26 yaş ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Medeni durumlarına göre ayrılan katılımcıların dağılımına bakıldığında, %9,6’inin (f=39) evli, %90,4’sinin (f=369) ise bekâr olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların eğitim durumu/en son alınan diploma özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir bölümünün %64,7’sinin (f=264) lise ve %24,3’si (f=99) ön lisans eğitim derecesine sahip olduğu, %9,1’inin (f=37) lisans ve %2’inin (f=8) lisansüstü eğitim derecesine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların halihazırda okuduğu okul özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir bölümünün %81,9’ünün (f=334) meslek yüksekokulu, %13,5’inin (f=55) fakülte ve %4,7’inin (f=19) yüksekokul olduğu görülmektedir. Katılımcıların kaçınıcı sınıf olduğuyula ilgili dağılıma bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların büyük bir bölümünün %74,3’sinin (f=303) birinci sınıf, %15,7’nin (f=64) ikinci sınıf, %4,9’inin (f=20) üçüncü sınıf ve %5,1’ünün (f=21) dördüncü sınıf olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşamını çoğunlukla geçtiği yer özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, araştırmaya katılan katılımcıların %7,8’ünün (f=32) Köy, %11,5’sinin (f=47) İlçe, %67,9’inin (f=277) İl ve %12,7’ünün (f=52) Büyükşehir olduğu görülmektedir. Katılımcıların nerede kaldıklarına yönelik özelliklere göre dağılımına bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların %16,7’inin (f=68) öğrenci evi, %39’sinin (f=159) aile yanında, %2’ünün (f=8) özel yurt, %41,7’ünün (f=166) devlet yurdu ve %1,7’sinin (f=7) akraba yanında kaldığı görülmektedir. Katılımcıların okudukları bölüme yönelik özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların büyük bir bölümünün %90’sinin (f=367) aşçılık ve %10’ünün (f=41) gastronomi olduğu görülmektedir. Katılımcıların baba mesleğine yönelik özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların %16,7’ünün (f=68) memur, %11,5’inin (f=43) işçi, %7,6 (f=31) esnaf, %9,3’unun (f=38) çiftçi, %38,5’unun (f=157) serbest meslek ve %17,4’inin (f=71)

emekli olduğu görülmektedir. Katılımcıların baba eğitim durumuna göre özelliklerin dağılımına bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların %2,7'ü (f=11) okur yazar değil, %4,2'si (f=17) okur yazar, %18,1'ü (f=74) ilköğretim mezunu, %12,7'si (f=52) orta okul mezunu, %44,9'si (f=183) lise mezunu, %5,31'ü (f=21) ön lisans mezunu, %12'si (f=49) lisans mezunu ve %0,2'si (f=1) lisansüstü olduğu görülmektedir. Katılımcıların anne mesleğine yönelik özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların %5,4'i (f=22) memur, %2,7'si (f=11) işçi, %1 (f=4) çiftçi, %2,7'i (f=11) emekli ve %88,2'si ev hanımı (f=360) olduğu görülmektedir. Katılımcıların anne eğitim durumuna göre özelliklerin dağılımına bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların %10'si (f=41) okur yazar değil, %78,1'u (f=33) okur yazar, %23,8'i (f=97) ilköğretim mezunu, %4,7'si (f=19) orta okul mezunu, %47,3'ü (f=193) lise mezunu, %0,5'ü (f=2) ön lisans mezunu, %5,1'i (f=21) lisans mezunu ve %0,5'ü (f=2) lisansüstü olduğu görülmektedir. Katılımcıların aile aylık gelir özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların %16,4'si (f=67) 4250 ve altı, %14'i (f=57) 4251-5250 arası, %68,9'si (f=281) 5251-6250 arası ve %0,7'ü (f=3) 6251 ve daha çok gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Son olarak örneklem grubuna dahil olan katılımcıların gelir düzeyine göre dağılımına bakıldığında ise, katılımcıların %0,7'i (f=3) gelirim yok, %31,1'si (f=127) 850 ve altı, %53,2'i (f=217) 851-1850 arası, %2'i (f=8) 1851-2850 arası, %0,7'ü (f=3) 2851-3850 arası, %12,3'ü (f=50) 3851 ve üzeri aralığında olduğu görülmektedir.

**Tablo 11. Mesleğe Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin KFA ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları**

İfadeler	Mesleki Uygunluk	Mesleki Karakteristik
1. Hayatta seçilebilecek ilk mesleklerden birinin aşçılık olduğunu düşünüyorum.	0,679	
2. Parasal yönden cazip olmasa bile aşçı olmayı tercih ederdim.	0,757	
3. Daha iyi imkanlara sahip bir işte çalışma olanağım olsaydı yine aşçılığı tercih ederdim.	0,858	
4. İşsiz kalacağımı bilsem de aşçılık mesleğini yaparım.	0,822	
5. Aşçı olmak için yaratıldığıma inanıyorum.	0,646	
6. Kendimi küçüklüğümde beri aşçı olmak için hazırlıyorum.	0,686	
7. Hangi koşullar altında olursa olsun aşçılık yaparım.	0,802	
8. Aşçılık hayallerimi süsleyen bir meslektir.	0,801	
9. Benim için en uygun mesleğin aşçılık olduğuna inanıyorum.	0,736	
10. Aşçılığın nefret edilmeyecek bir meslek olduğunu düşünüyorum.		0,741
11. Örnek bir aşçının davranışlarını kendimde oluşturmaya çalışıyorum.		0,712
12. Aşçılık mesleği bana başkalarını mutlu etmeyi hatırlatıyor.		0,676
13. Aşçılık mesleğinin iç huzuru sağlamada önemli bir unsur olduğunu düşünüyorum.		0,604
14. Aşçılık mesleğinin insana mutluluk verdiğini düşünüyorum.		0,814
15. Aşçılık mesleği sorumluluk sahibi biri olmamı sağlar.		0,831
16. Aşçılık çok keyif alınarak yapılabilecek bir meslektir.		0,867
17. Aşçılık mesleğini sürdürmeyi düşünüyorum.		0,749
18. Aşçılığın sıkıcı bir meslek olmadığını düşünüyorum.		0,835
19. Aşçılık mesleğinin disiplinli olması beni rahatsız etmez.		0,828
20. Aşçılığın toplumdaki değerinin artarak devam ettiğini düşünüyorum.		0,836
21. Aşçılığın çok sabır isteyen bir meslek olması beni rahatsız etmez.		0,856
<b>Öz değerler (eigenvalues)</b>	<b>12,310</b>	<b>2,448</b>
<b>Varyans açıklama oranı</b>	<b>40,195</b>	<b>30,080</b>
<b>Kümülatif varyans</b>	<b>40,195</b>	<b>70,275</b>
<b>Genel Ölçek Güvenirliği (Cronbach's Alpha)</b>	<b>0,964</b>	

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,933

Bartlett testi:  $\chi^2 = 8662,379$ ;  $p=0,000$

Tablo 2'de mesleğe yönelik tutum ölçeğiyle ilgili faktör ve güvenilirlik analiz sonuçları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre, araştırma kapsamında mesleğe yönelik tutum ölçeğine ilişkin yapılan güvenilirlik analizi sonucuna göre Cronbach Alfa Katsayısı değerlerinin ( $\alpha$ ) 0,964 olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu Alfa Katsayısı değerlerinden hareketle araştırmada kullanılan ölçeğin yüksek derecede ( $1,00 \geq \alpha \geq 0,80$ ) güvenilir olduğu söylenebilir (Kayış, 2009, s.405). Ayrıca yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri 0,933 “( $0,80 \geq KMO \geq 0,90 = \text{iyi}$ )” örneklem hacminin yeterliliğini ortaya koyarken Bartlett küresellik testi sonucu ise faktör analizinin uygulanabilirliğini ( $\chi^2 = 8662,379$ ;  $p=0,000$ ,  $p<0,001$ ) ortaya koymuştur (Field, 2000). Bu çerçevede yapılan faktör analizi sonucunda ise mesleğe yönelik tutum ölçeğine ilişkin olarak öz değeri 1'in üzerinde olan iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen faktörlerden mesleki uygunluk alt boyutunun toplam varyansı açıklama oranının %40,195 ve mesleki karakteristik alt boyutunun ise %30,080 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede araştırmada kullanılan iki

boyutlu mesleki tutum ölçeğine dönük yapılan analiz sonucu elde edilen her bir madde yük değerlerinin 0,60'ın üzerinde ve ölçeğin iyi düzeyde bir ölçek olduğu görülmüştür (Gürbüz ve Şahin, 2016: 312).

**Tablo 12. Öz Yeterlilik Ölçeğine İlişkin KFA ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları**

İfadeler	Öz Yeterlilik
1. Yeni bir durumla karşılaştığımda ne yapmam gerektiğini bilirim.	0,869
2. Beklenmedik durumlarda nasıl davranmam gerektiğini her zaman bilirim.	0,894
3. Her durumda kendimi kabul ettirecek çare ve yolları bulurum.	0,824
4. Ne olursa olsun üstesinden gelirim.	0,857
5. Zor sorunların çözümünü eğer gayret edersem her zaman başarırım.	0,850
6. Projelerimi gerçekleştirmek ve hedeflerime ulaşmak bana güç gelmez.	0,819
7. Bir sorunla karşılaştığım zaman onu çözebilmeye yönelik birçok fikrim vardır.	0,861
8. Zorlukları soğukkanlılıkla karşılarım, çünkü yeteneklerime her zaman güvenebilirim.	0,881
9. Aniden ortaya çıkan sorunların üstesinden geleceğime inanıyorum.	0,898
10. Her sorun için bir çözümüm vardır.	0,852
<b>Öz değerler (eigenvalues)</b>	<b>7,410</b>
<b>Kümülatif varyans</b>	<b>74,105</b>
<b>Genel Ölçek Güvenirliliği (Cronbach's Alpha)</b>	<b>0,961</b>
<i>Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,943      Bartlett testi: <math>\chi^2=4097,864</math>; <math>p=0,000</math></i>	

Tablo 3'te öz yeterlilik ölçeğine yönelik faktör analizi ve güvenilirlik analizi sonuçları yer almaktadır. Tabloda ortaya çıkan verilere göre, araştırma çerçevesinde öz yeterlilik ölçeğiyle ilgili olarak yapılan güvenilirlik analizi sonucuna göre Cronbach Alfa Katsayısı değerleri ( $\alpha$ ) 0,961 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu Alfa Katsayısı değerlerine göre ölçeğin yüksek derecede ( $1,00 \geq \alpha \geq 0,80$ ) güvenilir olduğu söylenebilmektedir (Kayış, 2009, s.405). Ayrıca yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri 0,943 “( $0,80 \geq KMO \geq 0,90 = iyi$ )” örneklem hacminin yeterli olduğu ve Bartlett küresellik testi sonucu ise faktör analizinin uygulanabilir olduğunu ( $\chi^2 = 4097,864$ ;  $p=0,000$ ,  $p<0,001$ ) ortaya çıkarmıştır (Field, 2000). Bu kapsam doğrultusunda yapılan faktör analizi sonucunda ise öz yeterlilik ölçeğiyle ilgili olarak öz değeri 1'in üzerinde olan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen faktörün toplam varyansı açıklama oranı ise %74,105 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda araştırmada kullanılan tek boyutlu öz yeterlilik ölçeğine yönelik yapılan analiz sonucunda elde edilen her bir madde yük değerlerinin 0,70'in üzerinde olup, ölçeğin mükemmel düzeyde bir ölçek olduğu görülmüştür (Gürbüz ve Şahin, 2016: 312).

**Tablo 13. Benlik Saygısı Ölçeğine İlişkin KFA ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları**

İfadeler	Benlik Saygısı
1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	0,852
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.	0,858
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görüyorum.	0,875
4. Bende diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.	0,859
5. Kendimde gurur duyacak kadar fazla bir şey bulamıyorum.	0,840
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	0,847
7. Genel olarak kendimden memnunum.	0,779
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	0,419
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	0,914
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.	0,902
<b>Öz değerler (eigenvalues)</b>	<b>4,149</b>
<b>Kümülatif varyans</b>	<b>69,732</b>
<b>Genel Ölçek Güvenirliliği (Cronbach's Alpha)</b>	<b>0,796</b>
<i>Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,820      Bartlett testi: <math>\chi^2=2706,563</math>; <math>p=0,000</math></i>	

Tablo 4'te benlik saygısı ölçeğiyle ilgili olaraksa faktör ve güvenilirlik analiz sonuçları bulunmaktadır. Tablodaki verilere göre, benlik saygısı ölçeğiyle ilgili olarak yapılan güvenilirlik analizi sonucuna göre Cronbach Alfa Katsayısı değerleri ( $\alpha$ ) 0,796 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu Alfa katsayılarından hareketle ölçeğin oldukça güvenilir ( $0,80 \geq \alpha \geq 0,60$ ) olduğu söylenebilmektedir (Kayış, 2009, s.405). Ayrıca yapılan analizler neticesinde elde edilen KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri 0,820 “( $0,80 \geq KMO \geq 0,90 = iyi$ )” örneklem hacminin yeterli olduğunu aynı zamanda Bartlett küresellik testi sonucundaysa faktör analizinin uygulanabilirliğini ( $\chi^2 = 2706,563$ ;  $p=0,000$ ,  $p<0,001$ ) ortaya koymuştur (Field, 2000). Bu kapsam doğrultusunda yapılan faktör analizi sonucunda ise benlik saygısı ölçeğine ilişkin olarak öz değeri 1'in

üzerinde olan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen faktörün toplam varyansı açıklama oranı %69,732 olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda araştırmada kullanılan tek boyutlu benlik saygısı ölçeğine yönelik olarak yapılan analiz neticesinde elde edilen her bir maddenin yük değerleri 0,70'in üzerinde olup ölçeğin yüksek düzeyde bir ölçek olduğu görülmüştür (Gürbüz ve Şahin, 2016: 312).

**Tablo 14. Mesleğe Yönelik Tutum, Öz Yeterlilik ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Korelasyon Matrisi)**

Değişkenler	Mesleki Uygunluk	Mesleki Karakteristik	Mesleğe Yönelik Tutum	Öz Yeterlilik	Benlik Saygısı
Mesleki Uygunluk	1,00				
Mesleki Karakteristik	0,708	1,00			
<b>Mesleğe Yönelik Tutum</b>	0,925	0,924	1,00		
<b>Öz Yeterlilik</b>	0,467	0,498	0,522	1,00*	
<b>Benlik Saygısı</b>	0,183	0,287	0,255	0,432	1,00

\*p<0,001

Tablo 5'te katılımcıların vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda mesleğe yönelik tutum, öz yeterlilik ve benlik saygısı değişkenleri arasındaki oluşun ilişkiye ait korelasyon analizi yer almaktadır. Buna göre, mesleğe yönelik tutum ile öz yeterlilik arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r=0,522$ ;  $p=0,000<0,01$ ). Mesleğe yönelik tutumla benlik saygısı arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r=0,255$ ;  $p=0,000<0,01$ ). Öz yeterlilik ile benlik saygısı arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r=0,432$ ;  $p=0,000<0,01$ ).

**Tablo 15. Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları**

Bağımlı Değişken	Mesleğe Yönelik Tutum										
	Değişkenler	Katsayılar		Anlamlılık Derecesi		R <sup>2</sup>	Düzeltilmiş R <sup>2</sup>	F	P	Tolerans	VIF
		B	Beta	T	P						
Sabit	1,331		5,839	,000							
<b>Öz Yeterlilik</b>	0,527	,507	10,794	,000	,274	,270	76,326	,000	,813	1,229	
<b>Benlik Saygısı</b>	0,047	,036	0,762	,447					,813	1,229	

B = Standartlaştırılmamış Katsayıları, Beta = Standartlaştırılmış Katsayıları ifade etmektedir.

Tablo 6 incelendiğindeyse çoklu regresyon analiz sonuçları istatistiksel olarak anlamlıdır ( $F=76,326$ ,  $p<0,00$ ). Düzeltilmiş R<sup>2</sup> değeri 0,270'tir. Bu sonuç, mesleğe yönelik tutumdaki %27 oranındaki varyansın öz yeterlilik ve benlik saygısı tarafından açıklandığını göstermektedir. Tabloda yer alan Beta katsayıları incelendiğindeyse sırasıyla öz yeterlilik ( $\beta=0,527$ ,  $p=,000$ ), olası benlik ( $\beta=0,047$ ,  $p=,001$ ), mesleğe yönelik tutum üzerinde anlamlı katkısı olduğu göstermektedir. Ayrıca modele göre, öğrencilerin öz yeterlilik ve olası benlik düzeylerindeki 1 (bir) birimlik artış, mesleğe yönelik tutum üzerinde 0,27 birimlik bir artışa sebep olacaktır. Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bu sonuçlar araştırmanın temel hipotezlerini "H<sub>1</sub>: Şef adaylarının öz yeterliliğinin mesleğe yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır, H<sub>2</sub>: Şef adaylarının benlik saygısının mesleğe yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır" desteklediğini görülmüştür.

## Sonuç

Profesyonel bir aşçı olmak çoğu meslekte olduğu gibi meşakkatli ve karmaşık bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki farklı bakış açıları, inançları ve uygulamalar arasındaki etki ile ilişki durumunu ortaya koyan çok boyutlu özgün bir konseptte sahiptir. Bu açıdan değerlendirildiğinde aşçılıktaki mesleki öğrenmeler, teknik bilgileri edinmekten ziyade bireyin kendi meslek kimliğini (aşçı) yapılandırmasıyla alakalıdır. Şefler veya diğer meslek grubu üyeleri, kariyerlerinin başından itibaren ve kariyerleri boyunca meslekleri çerçevesinden kendilerini yaratma çabası içinde olduğu görülmektedir. Aşçı olma konusunda da bireyin kendisi ve başkaları tarafından profesyonel bir aşçı olarak tanınması bakımından bir kimlik kazanma ve kazanılan bu kimliği yeniden tanımlama sürecidir. Başka bir deyişle, bireyin geçmiş, şimdi ve gelecek arasında dinamik ilişkiler kurduğu bir kimlik yaratma ve dönüşümü sürecidir. Bu bilgiler ışığında meslek seçimi ve devamında mesleğin ilk yıllarında, bu ilişkiler yumağı çerçevesinde davranış bilimlerinin önemi kaçınılmaz bir gerçektir. Öyle ki bizi biz yapan diğer insanlardan ayıran benliğimizin farkında olmamız ve ona yönelik olumlu değerlendirmelerimiz ve kendi yeteneklerimizde duyduğumuz inanç faktörlerini bilmemiz meslek



seçimi ve sonrasındaki hayatımız noktasında hem bireysel hem örgütsel katkıları gözler önüne sereceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada meslekteki ilk yıllara ilişkin tutumda öz yeterlilik ve benlik saygısının rolüne ilişkin bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın ana kavramlarıyla alakalı yapılan araştırmalar göz önüne alındığında her bir değişkenin başka değişkenlerle olan ilişkisinin ve etki düzeylerinin incelendiği görülmüştür. Diğer yandan söz konusu bu değişkenlerin doğrudan birbiriyle olan ilişkisi ve birbiri üzerindeki etki düzeyinin ise incelenmesine rastlanılmamıştır. Bilhassa örgütsel davranışın önemli etkileyicilerinden öz yeterlilik ve benlik saygısı unsurlarının da mesleğe yönelik tutumu etkileyebileceği, dolayısıyla mesleğe yönelik tutum ve öz yeterlilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin yönünün ve düzeyinin belirlenmesinin gerektiği düşünülmektedir. Dolayısıyla şef adaylarına yönelik yapılan araştırmanın bu doğrultuda diğer çalışmalardan farklılaştığı düşünülmektedir.

Bu bakımdan araştırmanın çıktılarıyla öğretim faaliyetini icra eden kurum ve kuruluşların, sektör yöneticilerinin ve ilgili diğer paydaşların şef adaylarına yönelik elde edecekleri bilgiler gelecekte yapılması düşünülen çalışmalara önemli bir ışık tutacağı öngörülmektedir. Bu noktadan hareketle şef adaylarının mesleğe yönelik tutum, öz yeterlilik ve benlik saygısının belirlenmesi ve bu üç değişkenin birbiriyle ne düzeyde etki ve ilişkisinin olduğunun tespit edilmesi amacıyla Türkiye’de öğrenimine devam eden gastronomi ve mutfak sanatları bölümü ile açılış programına kayıtlı öğrencilerinden 408 kişinin görüşleri alınarak ve uygun analizler yapılmıştır.

Araştırmanın temel amacına ve oluşturulan hipoteze ilişkin olarak yapılan analizler ışığında mesleğe yönelik tutum ölçeğine ilişkin KFA ve güvenilirlik analizi sonuçlarına göre mesleki uygunluk ve mesleki karakteristik şeklinde iki faktörden oluştuğu ortaya çıkmıştır. Diğer değişkenlerden öz yeterlilik ve benlik saygısının ise yapılan KFA ve güvenilirlik analizi sonucunda tek faktörde toplandıkları görülmektedir. Mesleğe yönelik tutum, öz yeterlilik ve benlik saygısı değişkenleri arasındaki ilişki durumunu ortaya koymak için yapılan korelasyon analizinde ise mesleğe yönelik tutum ile öz yeterlilik arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü, mesleğe yönelik tutum ve benlik saygısı arasında ise zayıf düzeyde, pozitif yönlü ilişkinin varlığına rastlanmıştır. Bağımsız değişkenlerden olan öz yeterlilik ve benlik saygısı arasında ise orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkinin varlığı mevcuttur. Tüm bunlarla birlikte öz yeterlilik ve benlik saygısının mesleğe yönelik tutum üzerindeki etkisi incelendiğinde ise her iki değişkeninde mesleğe yönelik tutum üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Elde edilen bu bulguya göre şef adaylarının mesleğe yönelik tutumunun %27’si öz yeterlilik ve benlik saygısı unsurundan kaynaklandığı, başka bir ifade ile öz yeterlilik ve benlik saygısı düzeyinin mesleğe yönelik tutum üzerinde önemli bir öge olduğu saptanmıştır. Bu bulgular doğrultusunda yapılan bu çalışma, bireysel olarak daha nitelikli bir yaşam, örgütsel olarak ise daha verimli bir hizmet açısından yüksek düzeyde verimlilik sağlamak adına mesleğe yönelik tutumu yüksek bireylere ulaşmada veya oluşturmada öz yeterlilik ve benlik saygısı faktörlerinin önemini gözler önüne sermektedir.

Bu araştırma çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmanın konusunu oluşturan mesleki tutum, öz yeterlilik ve benlik saygısı arasında tespit edilen ilişkinin ve etkinin incelemeye değer düzeyde olduğu görülmüştür. Literatürde mesleki tutuma ilişkin çalışmaların davranış bilimleri açısından değerlendirilmesinin ihmal edilmiş olması, bu çalışmanın değişkenlerinin araştırmaya açık yapısını ve ilgi çekiciliğini güçlendirmektedir. Özellikle mesleki tutum çalışmalarının farklı disiplinler de örgütsel sonuçları ile ilişkilendirilmesi, bu çalışmaların çoğunun örgütlerde var olan çalışanlara ve mesleğe yönelik tutumunun ortaya koyulmasına yönelik olduğunu göstermektedir. Ayrıca mesleki tutum ile ilgili olarak öz yeterlilik ve benlik saygısı konuları kapsamında farklı alanlarda yapılacak olan uygulamaların hem farklı örgütsel davranış konuları ile ilişkilendirilerek gelecekte yapılacak olan araştırmaların literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan araştırmaya dâhil edilen örneklem hacminin her ne kadar Türkiye’de öğrenimine devam eden öğrenciler ile sınırlı olsa da evreni temsil kabiliyetini artırmak adına örneklem hacminin düşük incelenmesi ise bu çalışmanın en önemli kısıtlarını meydana getirmektedir. Bundan dolayı kavramlar arasındaki mevcut ilişkinin ve etki düzeyinin daha büyük bir örneklem hacmi ile kıyaslayarak ortaya konması da literatüre sağlanacak bir diğer katkı olarak düşünülmektedir.

## Kaynakça

- Akdağ, G., Soylu, G.A. ve Demir, Ş. (2017) Gastronomi ve Mutfak Sanatları Lisans Öğrencilerinin Mesleklerine İlişkin Algıları. K. Birdir (Ed.), 1. Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi: İnovasyon, Girişimcilik ve Sürdürülebilirlik Kongresi bildiriler kitabı içinde (ss. 295-305). Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Akgündüz, Y. (2012), Konaklama işletmelerinde otantik liderlik ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin analizi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Arkonaç, Sibel A., (1999), Psikolojide İnsan Modelleri: Eski ve Yeni, 1. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Artuğer, S. (2021) 1. Turizm İşletmelerinde Hizmet Kalitesi ve Toplam Kalite Yönetimi ARTUĞER SAVAŞ, Yayın Yeri: Detay Yayıncılık, Basım sayısı: 1, Sayfa sayısı: 136, ISBN: 978-605-254-462-4,
- Aykaç, E. (2021). Mutfak Çalışanlarının Mesleğe Yönelik Tutumlarının Oluşmasında Örgütsel Destek Algısı ve Lider-Üye Etkileşiminin Rolü. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York: Freeman.
- Bleidorn, W., Arslan, R. C, Denissen, J. J. A., Rentfrow, P. J, Gebauer, J. E., Potter, J., & Gosling, S. D. (2016). Age and gender differences in self-esteem-A cross cultural window. *Journal of Personality and Social Psychology*, 111(3), 396-410.
- Bouffard-Bouchard, T., Parent, S. ve Larivee, S. (1991). Influence of self-efficacy on self-regulation and performance among junior and senior high-school age students. *International Journal of Behavioral Development*, 14, 153-164.
- Can, Ç. Ü. ve solmaz, C. (2021). Aşçılık Programı Öğrencilerinin Mesleklerine Yönelik Metafor Algıları ve Mutfak Departmanında Kariyere Yönelik Düşünceleri. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2021, 9 (2), 810-834.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı: psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çatı, K. ve Bilgin, Y. (2013). “Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S. 1, s. 23-46.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adolesanlarda Benlik Saygısı. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Dellinger, A. B., Bobbett, J. J., Olivier, D. F. ve Ellett, C. D. (2008). Measuring teachers' self-efficacy beliefs: Development and use of the TEBS-Self. *Teaching and Teacher Education*, 24, 751-766.
- Duffy, R. D. (2010). Sense of control and career adaptability among undergraduate students. *Journal of Career Assessment*, 18(4), 1-11.
- Field, A. (2000). *Discovering statistics using spss for windows*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- George, D. and Mallery, P. (2010). *SPSS For Windows Step by Step: A Simple Study Guide and Reference*. MA United States: Allyn and Bacon, Inc. A Viacom Company 160 Gould Street Needham Heights.
- Gol I. (2018). Nursing students' attitudes towards the nursing profession in relation to their altruism levels. *International Journal of Caring Sciences*, 11(2), 663-671.
- Görkem, O. Ve Sevim, B. (2011). Gastronomi Turizmi ve Türkiye’de Yüksek Öğretim Düzeyinde Mutfak Eğitiminin Genel Görünümü. 1. Uluslararası Turizm ve Otelcilik Sempozyumu, 73-83.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Jerusalem M, Schwarzer R (1979) *The General Self-Efficacy Scale (GSE)*. <http://userpage.fu-berlin.de/health/engscal.htm> (15 Kasım 2022).
- Kâğıtçıbaşı Ç (2016) *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar* (Evrin Yayınevi, İstanbul).
- Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2014) *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar* (Evrin Yayınevi, İstanbul).

- Kayış, A. (2009). Güvenirlilik Analizi. İçinde Ş. Kalaycı (Ed.), *Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (pp.403-419). Ankara: Asil Yayıncılık.
- Kozak, N., & Açıköz, Z. (2015). 7. Akademik turizm eğitimi arama konferansı, gastronomi eğitimi arama konferansı sonuç raporu. <https://anatoliajournal.com/turizmkulliyati/aramakonferansi/aramak7.pdf>. Erişim Tarihi: 10.08.2022.
- Köşker, H. ve Unur, K. (2017). Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 126-141.
- Kurnaz A, Akyurt Kurnaz H, Kılıç B (2014) Ön Lisans Düzeyinde Eğitim Alan Aşçılık Programı Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarının Belirlenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 32: 41-61.
- Kurnaz, A., H. Akyurt Kurnaz ve B. Kılıç (2014). Ön Lisans Düzeyinde Eğitim Alan Aşçılık Programı Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarının Belirlenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 32, 41-61.
- Kuşluyan, H. (2020). Lisans Düzeyinde Turizm İşletmeciliği Eğitimi Alan Öğrencilerde Mesleki Damga Bilincinin Mesleki Bağlılık Üzerindeki Etkisi: Mesleki Benlik Saygısının Aracı ve Düzenleyici Rolü. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Lane, J., & Lane, A. M. (2001). Self-efficacy and academic performance. *Social Behavior and Personality*, 29(7), 687-694.
- Lane, J., Lane, A. M., & Kyprianou, A. (2004). Self-efficacy, self-esteem and their impact on academic performance. *Social Behavior and Personality*, 32(3), 247-256.
- Martin, G., Richardson, A. S., Bergen, H. A., Roeger, L., & Allison, S. (2005). Perceived academic performance, self-esteem and locus of control as indicators of need for assessment of adolescent suicide risk: Implications for teachers. *Journal of Adolescence*, 28, 75-87.
- Özdamar K (2001) *Spss ile Biyoistatistik* (Kaan Kitabevi: Eskişehir).
- Pajares, F. (2002). Overview of social cognitive theory and self-efficacy, <http://www.uky.edu/~eushe2/Pajares/eff.html>. (Erişim tarihi: 22.08.2022)
- Pierce, J. L., Gardner, D. G., & Crowley C. (2015). Organization-based self-esteem and well-being: Empirical examination of a spillover effect. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 25(2), 181-199.
- R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
- Rosenberg, M. (1965). Society and the adolescent self-image. *Princeton, NJ: Princeton University Press*.
- Ryan, R. M., Deci, E. L. ve Grolnick, W. S. (1995). Autonomy, relatedness, and the self: Their relation to development and psychopathology. *Ariel*, 128, 155.
- Tarhan G, Kılıç D, Yıldız E. (2016). Hemşirelerin mesleğe yönelik tutumları ile mesleki profesyonellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 58, 411-416.
- Tetik, H. T., Ataç, L. O. ve Köse, S. (2019). Öz Yeterlilik Algısı ile Kendini Sabotaj Eğilimi Arasındaki İlişki Benlik Saygısının Aracı Rolü. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*. Cilt:23. Sayı:1. Haziran 2019 ss.17-29.
- Van Vianen, A. E. M., Klehe, U. C., Koen, J., & Dries, N. (2012). Career adapt-abilities scale Netherlands form: Psychometric properties and relationships to ability, personality, and regulatory focus. *Journal of Vocational Behavior*, 80, 716-724.
- Yeşilay A (1996) *Turkish Adaptation of the General Perceived Self-Efficacy Scale*. <http://userpage.fu-berlin.de/~health/turk.htm> (15 Kasım 2022).

- Yıldırım, A. (2011), *Sınıf öğretmeni adaylarının meslekî öz-yeterlik algıları ile meslekî kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Zencir G, Eşer İ. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik mesleğine yönelik tutumları ile hemşirelik tercihi arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(2), 30-37..
- Zimmerman, B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 82-91.